

Informatīvais ziņojums

“Par remigrācijas atbalsta pasākumu – uzņēmējdarbības atbalstu”

Ievads

Reģionālajā attīstībā izšķiroša loma ir uzņēmējdarbības videi reģionos, jo tā sniedz nodarbinātības iespējas un līdz ar to labklājību iedzīvotājiem, stimulē iedzīvotāju palikšanu dzīvesvietās vai radot labvēlīgus apstākļus remigrācijas procesam. Ņemot vērā cilvēkresursu trūkumu reģionos, būtiski veidot tādus atbalsta instrumentus, kas tiešā veidā būtu mērķēti uz cilvēkresursu piesaisti reģioniem. Atbilstoši Reģionālās politikas pamatnostādņem 2021. - 2027. gadam viens no mērķiem ir cilvēkkapitāla piesaiste reģionos (A.2. mērķis).¹

Vienlaikus Diasporas likums nosaka, ka valsts un pašvaldības veic pasākumus, lai atvieglotu diasporas locekļu atgriešanos vai pārceļšanos uz pastāvīgu dzīvi Latvijā (15. panta pirmā daļa). Tāpat Plāns darbam ar diasporu 2021. - 2023. gadam nosaka 4.2.1. uzdevumu - Reģionālo remigrācijas atbalsta pasākumu īstenošana. Kā darbības rezultāts šim uzdevumam ir noteikts jaunu nodarbinātības iespēju radīšana reģionos, t.sk. izveidotas jaunas darbavietas, nodrošinot priekšnoteikumus remigrācijai.

Līdz ar to daļa no reģionālās attīstības atbalsta ir skatāma kā atbalsts remigrācijas priekšnoteikumu izveidei. Reģionālās ekonomikas attīstībā būtiska loma ir tieši pašvaldībām kā vietējās attīstības līderiem, kas sadarbībā ar komersantiem veido uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi. Papildus Eiropas Savienības (turpmāk – ES) fondu sniegtajam atbalstam jau šobrīd būtiska daļa pašvaldību īsteno pašvaldību budžeta finansētus tiešā veida atbalsta pasākumus uzņēmējiem (visbiežāk grantu veidā komersantiem). Šajā kontekstā būtisks faktors ir Administratīvi teritoriālā reforma 2021. gadā (turpmāk - ATR), kuras rezultātā pašvaldību iedalījums kļuvis vienmērīgāks un ir uzlabojusies finansiālā kapacitāte – lielāks kopējais budžets nodrošina pašvaldībām augstāku investīciju spēju. Tāpat uzlabojas speciālistu nodrošinājums un personāla iespēja specializēties. Šobrīd ir izveidoti priekšnoteikumi, kas ar valsts budžeta atbalstu var nodrošināt ilgtspējīgu uzņēmējdarbības atbalsta mehānisma izveidi, uzlabojot pašvaldību atbalsta instrumentus.

1. Esošā situācija

Galvenie reģionālās attīstības izaicinājumi Latvijā ir reģionālās attīstības atšķirību mazināšana, kas ir ilgtermiņa izaicinājums. Reģionālās attīstības atšķirības Latvijā ir vienas no augstākajām ne tikai starp ES, bet arī starp Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalstīm. Daudzās Latvijas pašvaldībās jau ilgstoši pastāv sociāli ekonomiskās problēmas – augsta migrācija jeb iedzīvotāju aizplūšana uz citiem reģioniem un valstīm, zema ekonomiskā aktivitāte un augstāks bezdarba līmenis, zemāks ienākumu līmenis, kā arī zema uzņēmējdarbības aktivitāte. Iedzīvotāji no mazāk attīstītajiem reģioniem, īpaši – Latgales reģiona, pārceļas uz citiem reģioniem vai citām valstīm augstākas labklājības un plašāku nodarbinātības iespēju dēļ.

Lai arī kopumā Latvijā ilgtermiņā vērojamas pozitīvas ekonomiskās izaugsmes tendences, izteiktas saglabājas reģionālās atšķirības.. Analizējot plānošanas reģionu iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) uz vienu iedzīvotāju līmeni, ir secināms, ka, lai arī kopumā tendence ir bijusi augšupejoša, saglabājas nozīmīgas reģionālas attīstības atšķirības. IKP uz vienu iedzīvotāju starp augstāk attīstīto un zemāk attīstīto plānošanas reģionu atšķiras līdz pat trim reizēm. Latgales plānošanas reģionam ir viszemākais IKP uz vienu iedzīvotāju (2020. gadā – 8 111 *euro*), kas veido vien 36% no Rīgas plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju

---

¹ <https://likumi.lv/ta/id/310954-par-regionalas-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>

(22 799 euro).²

Laika periodā no 2011. gada līdz 2021. gadam iedzīvotāju skaits Latvijā samazinājās par 181 382 cilvēkiem.³

Laika periodā no 2011. gada līdz 2021. gadam no Latvijas kopumā ir emigrējis 210 831 cilvēks.⁴

Vienlaikus ir vērojams arī remigrācijas process. 2021. gadā Latvijā kopumā pēc Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk - CSP) datiem atgriezās 6 954 cilvēki (remigranti), 2020. gadā – 4 728, 2019. gadā – 5 114, 2018. gadā – 4 852 un 2017. gadā – 5 455. Kopskaitā pēdējo deviņu gadu laikā uz dzīvi Latvijā pēc prombūtnes ārvalstīs ir atgriezušies 50 539 cilvēki.⁵

Līdz ar to, lai arī remigrācijas procesam ir pozitīva tendence, tā nav pietiekoša, ņemot vērā lielo iepriekš emigrējušo skaitu. Reģionāli pamatā remigranti izvēlas Rīgas plānošanas reģionu, ņemot vērā tā ekonomiskās priekšrocības. No visiem remigrantiem 2021. gadā Rīgas plānošanas reģionā atgriezās 2 987 remigranti jeb 43% no visiem remigrantiem. Citos plānošanas reģionos atgriezās 12-16% no visiem remigrantiem.⁶

Ar remigrāciju saistīti pētījumi parāda, ka tieši nodarbinātības un uzņēmējdarbības iespējas ar atbilstošu atalgojumu ir būtiskākais faktors, kas palīdzētu emigrantiem atgriezties Latvijā. 64% respondentu norāda, ka palīdzētu nodarbinātības iespējas ar atbilstošu atalgojumu, savukārt 29% - atbalsta programmas uzņēmējdarbības, personiskā biznesa uzsākšanai.⁷ Starp visiem faktoriem, kas veicinātu remigrāciju, tieši nodarbinātības iespējas tiek minētas kā pirmais faktors.⁸ Vienlaikus šis pieņēmums tiek apstiprināts jaunākajā pētījumā par remigrāciju “Dzīves un darba iespējas reģionos kā veicinošie faktori ārējai un iekšējai remigrācijai”. Tajā norādīts, ka 79% respondentu norāda, ka atgriezties neļauj tas, ka Latvijā nevar atrast sev pieņemamu darbu. Savukārt 67% norāda, ka atgriezties neļauj tas, ka nav profesionālās izaugsmes vai uzņēmējdarbības iespēju. Respondentu atbildes liecina, ka atalgojums ir svarīgākais, taču ne vienīgais, kam pievērs uzmanību remigranti, meklējot darbu Latvijā, turklāt, kā liecina intervijas, algu līmenis tiek vērtēts kā neadekvāts. Runājot par remigrācijas atbalsta pasākumu lietderību, remigranti lielākoties uzskata, ka īpašas atbalsta programmas remigrācijas atbalstam un veicināšanai ir nepieciešamas (70%), t. i., priekšstats, ka tie, kuri vēlēties, var izdarīt to pašu spēkiem, ir maldīgs. Runājot par to, kāds tieši atbalsts visvairāk palīdzētu atgriezties Latvijā, remigranti nosauc nodarbinātības iespējas, iespēju saņemt darbam atbilstošu atalgojumu (58%), kā arī atbalsta programmas personiskā biznesa uzsākšanai (42%).

Tāpat pētījumā “Dzīves un darba iespējas reģionos kā veicinošie faktori ārējai un iekšējai remigrācijai” ir secināts, ka:

- **Remigrācijas politikā arvien lielāka loma ir pašvaldībām**, galvenokārt pateicoties tam, ka tām ir bijusi iespēja pieteikties un izmantot Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) nodrošināto finansējumu remigrācijas atbalsta pasākumu īstenošanai. Kaut arī vairākums pašvaldību pārstāvju uzskata, ka remigrācijas politikas veidošana ir drīzāk valsts nekā pašvaldību kompetence, tās saskata būtisku savu lomu tieši remigrācijas veicināšanā un tam nepieciešamās vides radīšanā;
- Jaunu darbavietu izveidei un piesaistei iespējami vairāki veicinošie faktori – **subsīdijas**

² https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__VEK__IK__IKR/IKR060.

³ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__IR__IRS/IRS010/table/tableViewLayout1/

⁴ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__IB__IBE/IBE010/table/tableViewLayout1/

⁵ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__IB__IBR/IBR010/table/tableViewLayout1/

⁶ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__IB__IBR/IBR021/table/tableViewLayout1/

⁷ https://www.diaspora.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/diaspora/petijumi/Atgriesanas_Latvija_-_petijuma_zinojums.pdf - skat. 21. lpp

⁸ https://www.diaspora.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/diaspora/petijumi/Atgriesanas_apstakli_D MPC_05-04_GALA.pdf - skat. 20. lpp

(šis kā efektīvs risinājums tika identificēts arī teorētiskajā darbavietu radīšanu veicinošo faktoru izpētē), **uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšana**, pieejamu mājokļu būvniecība, digitalizācija un profesionālā pilnveide;

- Ņemot vērā, ka remigrantiem atgriešanās kritērijs ir līdzvērtīga darba samaksa kā līdzšinējā dzīvesvietā, šāda subsīdija varētu motivēt izmantot darba piedāvājumu Latvijā;
- Latvijā pastāvošie atbalsta mehānismi ir plaši un lielā mērā nosedz teorētisko atbalsta mehānismu piedāvājumu. Vienlaikus tas **neizslēdz iespēju tos pilnveidot**, lai nodrošinātu mērķtiecīgāku un plašāku ietekmi uz remigrācijas priekšnoteikumiem;
- Attīstības potenciāls būtu iespējams, **veicinot grantu sniegšanu uzņēmumiem** - mērķēt grantus tādu uzņēmumu pilnveidošanai, kas veicina augstāku produktivitāti, inovāciju ieviešanu un produktu ražošanu, kas paredzēti eksportam vai importa aizvietošanai;
- Jaunu darbavietu izveide un piesaiste ir atkarīga no vispārējās ekonomiskās attīstības un uzņēmējdarbības, līdz ar to **turpināms atbalsts uzņēmējiem**, it sevišķi maziem un vidējiem uzņēmumiem, kas vērsti uz izaugsmi;
- Pašvaldības uzskata, ka valsts sniegtais atbalsts remigrācijas veicināšanā nav pietiekošs⁹. Gandrīz nevienai pašvaldībai nav sava budžeta remigrācijas veicināšanai, tādēļ tas, vai pašvaldības ko organizēs, lielā mērā būs atkarīgs no valsts pamudinājuma un finansējuma. Līdz ar to šobrīd pašvaldības gaida jauno grantu konkursu un finansējumu, kas ļautu tām atjaunot darbu pie remigrācijas veicināšanas un atbalsta.

Vienlaikus augstāk minētajā pētījumā ir sniegti šādi priekšlikumi:

- **Paredzēt algu subsīdijas** – investīcijas uzņēmumam augstas kvalifikācijas speciālistiem-remigrantiem uz konkrētu laika periodu pie noteiktiem uzņēmumam sasniedzamiem rādītājiem. Iespējams izmantot līdzīgas mērķtiecīgas kvalificētu speciālistu piesaistes programmas pašvaldībai trūkstošajās profesijās. **Izvērtēt iespēju stiprināt pašvaldību grantu atbalsta mehānismus nodarbinātības un uzņēmējdarbības atbalstam**;
- Tas varētu būt atbalsts jaunas darbavietas izveidei neatkarīgi no tā, vai tas ir jaunā vai esošā uzņēmumā. Tā kā tas būtu pašvaldību atbalsta instruments, pašvaldības arī noteiktu precīzus nosacījumus atbalsta saņemšanai;
- **Veicināt atbalsta programmas remigrantiem uzņēmējdarbības uzsākšanai vai pārnesei uz Latviju**, tai skaitā koprades telpu ieviešanu pašvaldības īpašumā esošās telpās;
- Atbalstu uzņēmējdarbībai remigrantiem sasaitīt ar vietējā līmeņa uzņēmējdarbības grantiem, piemēram, piešķirot papildpunktus konkursā remigrantiem (piemērs – Daugavpils “Impulss” grantu konkurss);
- Piešķirt pašvaldībām finansējumu remigrācijas veicināšanas pasākumu īstenošanai regulāru projektu konkursu formā uz ilgāku periodu – diviem vai trim gadiem, lai pašvaldība izstrādā vidējā līmeņa stratēģiju šim periodam un plāno, nevis īsteno kādu

⁹ Līdzšinēji pieejamā finansējuma izmantošanu pašvaldībām remigrācijas atbalstam pilnā apmērā nebija iespējams nodrošināt, jo trūka politiskie lēmumi par remigrācijas atbalsta īstenošanu. Līdz ar to šobrīd ir piedāvāti risinājumi, kas nodrošinātu visa pieejamā finansējuma izmantošanu. Ņemot vērā, ka šobrīd informatīvā ziņojuma (priekšlikuma) izstrāde ir iekļauta Valdības rīcības plānā, tad risinājums ir guvis politisko atbalstu.

aktivitāti tikai uz gadu. Pēc trim gadiem tad būtu vērtīgi mērīt rezultātus.¹⁰

Emigrācijas, iekšējās migrācijas un dabiskās dzimstības rezultātā laika posmā no 2012. gada līdz 2022. gadam iedzīvotāju skaits Pierīgā ir pieaudzis par 4%, savukārt pārējos reģionos samazinājies no 7% līdz 17%.¹¹ Ņemot vērā, ka iekšējā migrācija tiešā veidā ir saistīta ar reģionu attīstības līmeni, tad ir būtiski reģionos nodrošināt ekonomiskos priekšnoteikumus, lai cilvēki reģionos paliktu un atgrieztos.

Ņemot vērā pētījumu rezultātus, būtiski ņemt vērā arī reģionos esošos sociālekonomiskos izaicinājumus, tajā skaitā reģistrēto bezdarba līmeni – 2022. gada decembrī bezdarba līmenis reģionos ir līdz pat 12,8% (Latgalē)¹², kas ir pastiprinājušies Covid-19 izplatības, kā arī energoresursu sadārdzinājuma un Krievijas Federācijas agresijas Ukrainā dēļ notiekošo nozaru darbības maiņas dēļ. Līdz ar to ir nepieciešams rast risinājumus, kas palīdzētu remigrantiem atrast darbavietas ar atbilstošu atalgojumu vai uzsākt uzņēmējdarbību, vienlaikus nodrošinot darba iespējas arī vietējiem iedzīvotājiem.

Būtiska ir pašvaldības loma un vietējie atbalsta instrumenti, kas var būt pietiekoši efektīvi gan vietējo iedzīvotāju piesaistei teritorijai, gan radīt priekšnoteikumus remigrācijai. Papildus ES fondu atbalsta programmām pašvaldībām uzņēmējdarbības atbalstam pašvaldības nodrošina arī būtisku atbalstu tiešā veidā komersantiem grantu veidā. 2021. gadā atbalstu uzņēmējiem grantu veidā nodrošināja četras piektdaļas pašvaldību (35 no 43).

Vienlaikus pieejamais finansējums šādos grantu konkursos ir salīdzinoši mazs. Tāpat šobrīd sniegtais atbalsts pašvaldību grantu konkursu ietvaros pārsvarā tiek nodrošināts lokālā aspektā (pašvaldību līmenī), bet fragmentāri (netiek nodrošināts kā pastāvīga un ilgtermiņa atbalsta programma).

Pēc ATR pašvaldību iedalījums kļuvis vienmērīgāks un ir uzlabojusies finansiālā kapacitāte – lielāks kopējais budžets nodrošina pašvaldībām augstāku investīciju spēju. Tāpat uzlabojas speciālistu nodrošinājums un personāla iespēja specializēties. Uzņēmējdarbības atbalsta speciālisti 2018. gadā bija četrās piektdaļās pašvaldību (92 no 119), bet 2021. gadā šādu speciālistu nebija divās no 43 pašvaldībām.¹³ Tāpat būtiski ir augusi pašvaldību budžeta kapacitāte - atšķirība starp pašvaldību budžetu pēc tā lieluma samazinājusies no 34 līdz 6 reizēm starp lielāko un mazāko budžetu (neskaitot Varakļānu novada pašvaldības budžetu).

2. Piedāvātais risinājums remigrācijas atbalsta pasākuma īstenošanai 2024. gadā un turpmāk

Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2021.-2027. gadam ir noteikts, ka “reģionālajā attīstībā izšķiroša loma ir uzņēmējdarbības videi reģionos, jo tā sniedz nodarbinātības iespējas un līdz ar to labklājību iedzīvotājiem, stimulē iedzīvotāju palikšanu dzīvesvietās, samazinot teritoriju depopulāciju, kā arī rada ienākumus pašvaldību budžetos no nodokļiem, kas savukārt dod iespējas veikt ieguldījumus teritorijas infrastruktūras uzlabošanā, rezultātā kopumā paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti.”

Ņemot vērā iepriekš minēto, VARAM rosina, ka jaunais atbalsta pasākuma veids (uzņēmējdarbības atbalsts) būtu īstenojams kā lokāls risinājums ar būtisku pašvaldību iesaisti,

¹⁰ https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2023/ir-pieejami-petijuma-rezultati-par-dzives-un-darba-iespejam-regionos-ka-veicinosiem-faktoriem-arejai-un-ieksejai-remigracijai/P%C4%93t%C4%ABjums_Dz%C4%ABves-un-darba-iesp%C4%93jas-re%C4%A3ionos.pdf

¹¹ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRS/IRS030/table/tableViewLayout1/

¹² <https://www.nva.gov.lv/lv/2022gads>

¹³ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/b031b910-4211-49f3-9d84-f70d3e7d04b6

aptverot nozīmīgu skaitu pašvaldību, tādējādi kopumā stiprinot pašvaldību kapacitāti uzņēmējdarbības un nodarbinātības veicināšanas jomā. Šāds kombinētais risinājums atbilst pētījuma “Dzīves un darba iespējas reģionos kā veicinošie faktori ārējai un iekšējai remigrācijai” secinājumiem un priekšlikumiem.

Paredzēts, ka **turpmāk uzņēmējdarbības atbalsta īstenošanai ar plānošanas reģionu starpniecību varēs pieteikties pašvaldības**, kuras organizē grantu konkursus. Pašvaldības atbalstu piešķirs **uzņēmumiem, kas rada jaunas darbavietas, un/vai jaunizveidotiem remigrantu uzņēmumiem**. Saimnieciskās darbības veicējs, kas reģistrēts Valsts ieņēmumu dienestā, tiek uzskatīts par uzņēmumu.

Līdz ar to 2024. – 2026. gadā VARAM piedāvā esošā prioritārā pasākuma “Diasporas likuma normu īstenošanai (Atbalsta pasākums remigrācijas veicināšanai “Reģionālās remigrācijas koordinators”)” (turpmāk – prioritārais pasākums) ietvaros īstenot **atbalsta pasākumu un jaunu tā ieviešanas veidu** – atbalstu uzņēmējdarbības veicināšanai reģionālajai attīstībai (turpmāk – **uzņēmējdarbības atbalsts**).

Atbilstoši prioritārā pasākuma, kura ietvaros tiek īstenoti remigrācijas atbalsta pasākumi, apraksta D. aktivitātē noteiktajam -prioritārā pasākuma ietvaros 2018. gada otrajā pusē tika izveidots remigrācijas reģionālās attīstības atbalsta pasākums, piešķirot finansējumu (grantu) uzņēmējdarbības uzsākšanai vai attīstībai Latvijā. Ar šādu reģionālās attīstības atbalsta pasākumu tika atbalstītas ģimenes, kuras ir atgriezušās no prombūtnes ārvalstīs. Prioritārā pasākuma aprakstā ir noteikts, ka finansiāls atbalsts uzņēmējdarbībai remigrantiem sniedzams ilgtermiņā.

Prioritārā pasākuma ietvaros pieejamais finansējums ir 643 529 *euro*, no kuriem:

- 40 563 *euro* paredzēti VARAM nacionālā kontaktpunkta remigrācijas jautājumos funkciju nodrošināšanai, koordinatoru uzraudzībai un atbalsta pasākumu izstrādei;
- 602 966 *euro* paredzēti plānošanas reģioniem:
  - 202 966 *euro* - koordinatoru darba nodrošināšanai un tīmekļvietnes paps.lv uzturēšanai;
  - 400 000 *euro* - reģionālo remigrācijas atbalsta pasākumu īstenošanai.

Līdz ar to kopējais plānotais valsts budžeta finansējums uzņēmējdarbības atbalsta īstenošanai ir 400 000 *euro* jeb 80 000 *euro* katrā plānošanas reģionā viena gada ietvaros.

Jauns remigrācijas atbalsta pasākuma īstenošanas veids ir paredzēts arī plāna “Plāns darbam ar diasporu 2021.-2023.gadam” 4.2.1. aktivitātē - Reģionālo remigrācijas atbalsta pasākumu īstenošana. Kā darbības rezultāts ir noteikts “Radītas jaunas nodarbinātības iespējas reģionos, t.sk. izveidotas jaunas darbavietas, nodrošinot priekšnoteikumus remigrācijai”, savukārt kā rezultatīvais rādītājs ir noteikts “Radītas vismaz 50 jaunas darbavietas”.

Tāpat uzņēmējdarbības atbalsts atbilst Valdības rīcības plāna 170.2. pasākumam - sagatavot priekšlikumu pašvaldību uzņēmējdarbības atbalsta pasākumiem, kas sniegtu atbalstu remigrantu un iekšējo migrantu piesaistei.

Reģionālo diasporas atbalsta pasākumu, arī remigrācijas veicināšanas un atvieglošanas pasākumu izstrādāšana un īstenošana kā VARAM kompetence ir noteikta Diasporas likuma 6. panta otrās daļas 6. punktā. Savukārt plānošanas reģionu kompetence plānot un īstenot reģionālos diasporas atbalsta pasākumus ir noteikta Diasporas likuma 6. panta ceturtajā daļā.

Līdz ar to **VARAM gan Diasporas likums, gan prioritārā pasākuma apraksts, gan Valdības rīcības plāna 170.2. pasākums nosaka plašāku mandātu attiecībā uz atbalsta sniegšanu remigrācijai, kā arī iekšējiem migrantiem.**

3. Uzņēmējdarbības atbalsta piešķiršanas norise

Atbalsts tiek piešķirts pašvaldībām kā valsts līdzfinansējums esošajiem vai jauniem pašvaldību grantu atbalsta mehānismiem - konkursiem. Pašvaldību atlasī, kuras var sniegt uzņēmējdarbības atbalstu, ir plānots veikt katrā plānošanas reģionā atlasot vismaz vienu pašvaldību. Pašvaldību atlasī veiks plānošanas reģioni.

Plānošanas reģioni koordinē pašvaldību uzņēmējdarbības grantu konkursu īstenošanu, plānošanas reģiona ietvaros nodrošinot vienlīdzīgu nosacījumu attiecināšanu un piemērošanu pašvaldību uzņēmējdarbības grantu konkursos, tajā skaitā nodrošinot to, ka pašvaldības savu uzņēmējdarbības grantu konkursu vērtēšanā piesaista speciālistus no citām iestādēm vai institūcijām, piemēram, no AS "Attīstības finanšu institūcijas Altum".

Plānošanas reģioni nodrošina pašvaldību kontroli par valsts budžeta finansējuma saņemšanas nosacījumu izpildi. Savukārt uzņēmējdarbības atbalsta saņēmēju – uzņēmēju – uzraudzību, tai skaitā pārbaudes izlases veidā projektu īstenošanas vietā, veic pašvaldība.

Pašvaldības 2023. gada konkursa ietvaros varēs pieteikties finansējumam līdz trīs gadu periodam (2024.-2026. gads).

Vairākas pašvaldības drīkst iesniegt vienu kopīgu pieteikumu.

Tabula. Pieejamā valsts līdzfinansējuma apmērs.

	Trīs gadu periodam (2024.-2026.g.)	Ik gadu minētajā periodā
Finansējums, kopā, (euro)	1 200 000	400 000
Finansējums vienam plānošanas reģionam (euro)	240 000	80 000

Tādējādi pašvaldība varēs saņemt valsts līdzfinansējumu līdz pat 240 000 euro (kopējais valsts līdzfinansējums trīs gadu periodā, nepārsniedzot 80 000 euro viena gada ietvaros).

Lai nodrošinātu projektu ilgtspēju, nepieciešams piesaistīt arī privāto līdzfinansējumu (uzņēmēja ieguldījums). Privātā līdzfinansējuma apjomu nosaka plānošanas reģions.

Līdz ar to, kombinējot valsts budžeta, pašvaldību budžeta un privātā līdzfinansējuma apjomu, kopējais publiskais finansējums uzņēmējdarbības atbalsta programmai trīs gadu periodā var sasniegt līdz **6 000 000 euro** (indikātvērtība), no kura:

- 20% valsts budžeta līdzfinansējums – 1 200 000 euro;
- 30% pašvaldības budžeta finansējums – 1 800 000 euro (plānošanas reģioni var precizēt pašvaldības līdzfinansējuma apmēru);
- 50% privātais finansējums (uzņēmēja ieguldījums) – 3 000 000 euro (plānošanas reģioni var precizēt privātā līdzfinansējuma apmēru).

3.1. Lai plānošanas reģioni veiktu pašvaldību atlasī, kuras varēs saņemt uzņēmējdarbības atbalstu, VARAM rosina noteikt šādus kritērijus:

a) Atbilstības kritēriji (pašvaldībām):

- Jābūt **pašvaldības struktūrvienībai vai speciālistam**, kas ir atbildīga par uzņēmējdarbības vides attīstības jautājumiem;
- Ieteicamais minimālais pašvaldības budžeta līdzfinansējuma apjoms ir vismaz 1,5 reizes lielāks par valsts budžeta finansējumu. Konkrētu pašvaldības budžeta līdzfinansējuma apjomu nosaka plānošanas reģions;
- Lai nodrošinātu projektu ilgtspēju, pašvaldībai nepieciešams piesaistīt privāto

līdzfinansējumu. Ieteicamais privātā līdzfinansējuma apjoms ir līdzvērtīgā apjomā ar kopējo valsts budžeta un pašvaldības budžeta finansējumu. Konkrētu privātā līdzfinansējuma apmēru nosaka plānošanas reģions;

- Līdz uzņēmējdarbības atbalsta saņemšanas brīdim pašvaldībai ir jāapstiprina jauns pašvaldības grantu konkurss (programma) uzņēmējdarbībai vai jāpilnveido esošais konkurss (programma), nodrošinot tai nepieciešamo pašvaldības līdzfinansējumu. Ņemot vērā, ka grantu konkursa (programmas) nosacījumi būs saistoši plašam personu lokam, tai skaitā privātpersonām, tiek definēti konkrēti kritēriji, kā arī saistības attiecībā uz valsts budžeta finansējumu, grantu konkursa (programmas) nosacījumi ir jāietver ārējā normatīvajā aktā (pašvaldību saistošajos noteikumos) vai pašvaldības domes lēmumā. Iespēju robežās nolikuma izstrādes gaitā pašvaldībai ir jākonsultējas ar diasporas un remigrācijas nevalstiskajām organizācijām;
- Izstrādājot grantu konkursa (programmas) nolikumus, pašvaldībām ir pienākums iestrādāt tajos ne tikai šajā ziņojumā minētos kritērijus, bet nodrošināt atbilstību arī komercdarbības atbalsta kontroles normām. Tāpat nolikuma projektus, kuros plānots atbalsts saimnieciskās darbības veikšanai un kas kvalificējas kā komercdarbības atbalsts atbilstoši Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 10. panta pirmajai daļai, nepieciešams saskaņot ar Finanšu ministriju.
- Pašvaldības sniegts apliecinājums par gatavību pašvaldības konkursa nolikumā ietvert uzņēmējdarbības atbalstam noteiktos nosacījumus (skat. informatīvā ziņojuma 3.2. apakšpunktā noteikto);
- Jāizpilda vismaz viens no zemāk minētajiem kritērijiem:
  - Nodrošina vismaz 1 remigranta dibināta uzņēmuma izveidi (jauna uzņēmuma) uz 8000 *euro* valsts budžeta finansējuma;
  - Nodrošina vismaz 1 darbavietas izveidi remigrantam uz 8000 *euro* valsts budžeta finansējuma;

Remigrants - diasporas¹⁴ loceklis, kurš ir atgriezies vai pārcēlies no pastāvīgas dzīves ārzemēs uz pastāvīgu dzīvi Latvijā (plānošanas reģionā – projekta īstenošanas vietā). Pastāvīgai dzīvei ārzemēs jābūt vismaz diviem gadiem. Atgriešanās vai pārcelšanās brīdim ir jābūt ne vairāk kā divus gadus pirms darbavietas izveidošanas vai uzņēmuma izveidošanas. Atgriešanās faktu persona pašapliecina;

- Ņemot vērā reģionālo specifiku, plānošanas reģioni var noteikt arī papildu kritērijus. Pašvaldības budžeta līdzfinansējums vai pārējais pašvaldību budžeta finansējums var tikt piešķirts plašākam uzņēmējdarbības atbalsta saņēmēju lokam.

b) Pašvaldību pieteikumu kvalitātes vērtēšanas kritēriji:

- Reģiona ietvaros vērtēšanā augstāku rezultātu piešķir pašvaldībai, kura spēj sniegt lielāku pašvaldības līdzdalību - pašvaldības budžeta līdzfinansējumu daļot ar valsts budžeta līdzfinansējuma apjomu (priekšroka augstākam koeficientam);
  - *Piemērs.* Pašvaldības līdzfinansējums ir 40 000 *euro* un valsts budžets ir 20 000 *euro*. Pašvaldības līdzdalības rezultāts (koeficients) ir $40\,000 / 20\,000 = 2$.

Vienlaikus plānošanas reģions var noteikt papildu kritērijus, piemēram, maksimālais finansējums vienai pašvaldībai, kas nodrošina iespēju atbalstīt vairākas pašvaldības.

3.2. Pašvaldībām, kuras vēlēšies pieteikties uzņēmējdarbības atbalstam, VARAM rosina noteikt šādus pašvaldības konkursa nosacījumus attiecībā uz valsts budžeta finansējumu:

¹⁴ Atbilstoši Diasporas likumā noteiktajam – diaspora - ārpus Latvijas pastāvīgi dzīvojošie Latvijas pilsoņi, latvieši un citi, kam ir saikne ar Latviju, kā arī viņu ģimenes locekļi

- Uzņēmējdarbības projekta ietvaros ir jānodrošina jaunu produktu un/vai pakalpojumu attīstība reģionālā mērogā;
- Priekšroka (prioritāte) tiek dota remigrantu dibinātiem uzņēmumiem. Vienlaikus uz atbalstu var pretendēt gan jaunie uzņēmumi, gan esošie uzņēmumi. Saimnieciskās darbības veicējs, kas reģistrēts Valsts ieņēmumu dienestā, tiek uzskatīts par uzņēmumu;
- Darbavietu izveidošanas gadījumā:
  - Uzņēmums rada jaunas darbavietas, kur tiek nodarbināti remigranti (līdz 8000 *euro* valsts budžeta finansējuma uz vienu remigranta jauno darbavietu);
  - Uzņēmējdarbības projekta ietvaros ir:
    - sīkiem (mikro) un maziem uzņēmumiem - jārada vismaz viena jauna darbavieta, kas atbilst pilna darba laika slodzei (darbavietu skaita pieaugums tiek skatīts pret iepriekšējo kalendāro gadu pirms projekta iesnieguma iesniegšanas dienas). Katru jaunizveidoto darbavietu ir jāsauglabā vismaz vienu gadu no dienas, kad attiecīgā darbavieta pirmo reizi ir nodrošināta;
    - vidējiem uzņēmumiem - jārada vismaz divas jaunas darbavietas, kas atbilst pilna darba laika slodzei (darbavietu skaita pieaugums tiek skatīts pret iepriekšējo kalendāro gadu pirms projekta iesnieguma iesniegšanas dienas). Katru jaunizveidoto darbavietu ir jāsauglabā vismaz divus gadus no dienas, kad attiecīgā darbavieta pirmo reizi ir nodrošināta;
    - lieliem uzņēmumiem - jārada vismaz piecas jaunas darbavietas, kas atbilst pilna darba laika slodzei (darbavietu skaita pieaugums tiek skatīts pret iepriekšējo kalendāro gadu pirms projekta iesnieguma iesniegšanas dienas). Katru jaunizveidoto darbavietu ir jāsauglabā vismaz piecus gadus no dienas, kad attiecīgā darbavieta pirmo reizi ir nodrošināta;
    - nodrošina vismaz vidējo algu (pēc CSP iepriekšējā gada datiem) plānošanas reģionā vai nozarē - ja darbavieta ir radīta uzņēmumā, kas veic saimniecisko darbību vismaz 3 gadus;
- Jaunizveidotu remigrantu uzņēmumu gadījumā uzņēmējdarbība ir jāturpina vismaz vienu gadu no dienas, kad saņemts uzņēmējdarbības atbalsts. Jaunizveidotā darbavieta jāsauglabā vismaz vienu gadu no dienas, kad attiecīgā darbavieta pirmo reizi ir nodrošināta (nav jārada papildu jaunas darbavietas; kā jaunizveidotā darbavieta ir attiecināma tā darbavieta, kurā strādā remigrants, kurš ir izveidojis savu uzņēmumu);
- Uzņēmējdarbības projekta attiecināmās izmaksas ir:
  - pamatlīdzekļi un/vai
  - izdevumi atlīdzībai (atalgojums, tajā skaitā darba alga, un/vai darba spēka nodokļi (iedzīvotāju ienākuma nodoklis un/vai valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas));

Kā neattiecināmās izmaksas pašvaldībām ir uzskatāmas pašvaldības administratīvās izmaksas.

Uzņēmējdarbības atbalsta izmaksas kārtību uzņēmējam nosaka pašvaldība. Vienlaikus ieteicams veidot viegli administrējamu mehānismu, piemēram, atbalsts uzņēmējam tiek pārskaitīts pēc nodokļu par jaunizveidoto darbavietu nomaksas Valsts ieņēmumu dienestam vai pēc attiecināmo izmaksu pamatojošo dokumentu iesniegšanas pašvaldībai. Konkrēts mehānisms tiek noteikts pašvaldības grantu konkursā (programmā).

Nemot vērā vietējā mēroga izaicinājumus, plānošanas reģioni vai pašvaldības var noteikt papildu kritērijus.

Informatīvā ziņojuma 3.2. apakšpunktā minētos nosacījumus iekļauj līgumā, ko plānošanas reģions slēdz ar pašvaldību. Valsts budžeta maksājumu pašvaldība saņem, kad līgumā minētie

nosacījumi ir iestrādāti pašvaldības grantu konkursā (programmā) uzņēmējdarbībai.

Uzņēmējdarbības atbalsts tiek veidots kā “atmaksājamā palīdzība”, proti pašvaldības atbalstīto uzņēmējdarbības projektu neizdošanās gadījumā, piemēram, netiek radīta jauna darbavieta vai uzņēmums, saņemtais atbalsts tiek izlietots neattiecināmajām izmaksām u.tml., pašvaldības sniegtais finansiālais atbalsts tiek atmaksāts pašvaldībai un uzņēmējdarbības atbalsta apsaimniekotājs (pašvaldība) par atgūtajiem līdzekļiem var atkārtoti izsludināt konkursu. Atmaksas termiņu no uzņēmēja puses nosaka pašvaldība. Ja uz atkārtoti izsludinātu konkursu nepiesakās neviens pretendents, valsts budžeta finansējums tiek atmaksāts valsts budžetā.

Atbilstoši Diasporas plānam kopējais plānotais jaunradīto darbavieta skaits uzņēmējdarbības atbalsta ietvaros (sasniezamais rezultatīvais rādītājs) ir 50 darbavietas līdz 2023. gada 31. decembrim. Sasniezamais rādītājs 2024., 2025. un 2026. gadam tiks noteikts atbilstoši plānošanas reģionu un pašvaldību atbalsta pasākuma rezultātiem, nodrošinot prioritārā pasākuma sasniegamo rādītāju izpildi.

3.3. Pašvaldību noteikšanas, kuras saņems uzņēmējdarbības atbalsta finansējumu, laika grafiks, kā arī citi nosacījumi:

- Konkursu, lai noteiktu pašvaldības, kuras saņems uzņēmējdarbības atbalsta finansējumu, organizē plānošanas reģioni sadarbībā ar VARAM;
- Pašvaldības uzņēmējdarbības atbalsta finansējumam var pieteikties par periodu 2024.-2026. gads;
- Saņemtais attiecīgā gada finansējums pašvaldībām jāizlieto tā paša gada ietvaros. Ja tiek izmantots iepriekš atgūtais finansējums, tad finansējums ir jāizlieto tā gada ietvaros, kad tas ir atgūts. Ja atgūtais valsts budžeta finansējums netiek izlietots līdz atgūšanas gada beigām, tad pašvaldība to atmaksā valsts budžetā;
- Konkursa sākuma termiņš ir ne vairāk kā trīs mēneši no informatīvā ziņojuma izskatīšanas dienas. Pieteikumu iesniegšanas laiks plānošanas reģionam - 4 nedēļas. Plānošanas reģioniem pašvaldību atlase jāveic 2 nedēļu laikā no pieteikumu iesniegšanas beigu termiņa. Līgums starp plānošanas reģionu un pašvaldību jāslēdz 2 nedēļu laikā no atlases veikšanas. Jaunais pašvaldības grantu konkurss (programma) uzņēmējdarbībai vai esošā konkursa (programmas) pilnveidošana, tai skaitā atbalsta izmaksas kārtība) jāapstiprina līdz līguma slēgšanai. Pašvaldība finansējumu saņem pēc līguma noslēgšanas, bet ne ātrāk kā 2024. gada 2. janvārī.

ES fondos no 2021. – 2027. gadam ir plānota teritoriālā pieeja reģionālā mērogā reģionālās politikas mērķu sasniegšanai un investīciju papildinātība, kas nodrošinās būtiskus priekšnoteikumus arī remigrācijas procesam (plašāk lūdzam skatīt informatīvajā ziņojumā “Par priekšlikumiem teritoriālās pieejas piemērošanai ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda specifiskajos atbalsta mērķos un to pasākumos” (23-TA117)), dodot iespējas pašvaldībām plānot kompleksu atbalstu remigrācijas jautājumiem. Teritoriālās pieejas ietvaros pašvaldībām ir dota iespēja viena projekta ietvaros īstenot ar vairākām nozarēm saistītas aktivitātes. Tas ļauj veikt kompleksas investīcijas, kas vispusīgi sakārto pašvaldībai nozīmīgu vienu vai vairākus objektus. Vienlaikus pašvaldību attīstības programmām jābalstās uz reģionālā līmeņa teritorijas plānošanas dokumentiem. Līdz ar to reģionam ir būtiski nodrošināt kopēju un integrētu reģionālā līmeņa skatījumu, nodrošinot efektīvu pakalpojumu plānošanu un tam sekojošo investīciju koordinētu veikšanu, lai nodrošinātu publisko investīciju pārdomātu un efektīvu izlietojumu.

4. Turpmākā rīcība

Ņemot vērā iepriekš minēto, aicinām atbalstīt piedāvātā uzņēmējdarbības atbalsta 2024. – 2026. gadam pasākuma īstenošanu.

Plānošanas reģioniem sadarbībā ar VARAM atbilstoši šajā informatīvajā ziņojumā minētajiem kritērijiem trīs mēnešu laikā organizēt konkursu, lai noteiktu pašvaldības, kuras īsteno uzņēmējdarbības atbalstu un saņems valsts līdzfinansējumu 2024.-2026. gadā.

Konkursa organizēšanas termiņš (3 mēneši) ir noteikts kā maksimālais termiņš konkursa organizēšanai un tas var tikt organizēts arī ātrāk, piemēram, pirmajā vai otrajā mēnesī.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs

M. Sprindžuks

Putniņš 67026597

varis.putnins@varam.gov.lv